

Betraktelse om Fritänkteri. *)

De ifrån den allmänna öfvertygelsen i det mystiska af Religionen afvikande idéerna betecknas wänligen med benämning af fritänkteri, men ordet fritänkare, då tankens frihet ej öfverskrider det sunna förnuftets gränser och bewisningens allmänna regel, innebär en sublimare bemärkelse, än mången, som eftersträfwat att wara det, kan med sitt inkränkta begrepp omfatta; ty den watta fritänkarens systemål uti dess försökningar är endast sanning till mensklighetens fördel. Udelmod och tankekräft utgöra således den sanna fritänkarens kännetärke, emedan tankelösheten snart blottar sin förledda ensaldighet, och Charlatanens förställning röjes genom dess inre willrådighet. I tankarnas werld, stor, gränslös, såsom rumden i naturen, förwillas den swage utan ledare. För honom äro alltid de med moders mjölken insupna principerna genom wanan mera tillfredsställande, än dess senare länta maximer. All tillgjord sjelf-

C.

*) Omarbetning af en år 1819 i sammanhang med Låhd. Paulu tryckt uppsats.

ständighet, med inbillad öfvertygelse, är så lös och twiswelaktig, att småtänkaren, som vågat sig utöfver sin fattningskrets, inom sig alltid är osäker om sin förskätkade sanning, och om ej för, så på sotesången fruktar han för sitt misstag, med deraf uppkommande följder, då tåkelset för ewigheten genom den annalkande ödden upplystes.

Den redlige fritänkaren röjes genom uppriktighet och ett upplifwadt sinne för moralité och sanning. Då hans tanke ledes till de för menskliga inbillningen mest aflågsnade, men alltid öf närmast intresserande föremål: upphof och ewighet, der all bewisning upphörer, der menskliga slutsatser, såsom utan stöd af erfarenhet, äro saklande och forskaren med håpenhet stannar emellan dessa twenne oändligheter, ser man honom förwånad, men ej förwirrad, återwända, - - - han återwänder, om ej med begreppets, dock med känslans öfvertygelse om ursprung och fortsarande, om Allmaktens tillwarelse, som af våra undersökningar annorlunda icke kan upphinnas; ty ett menskligt förstånd är för swagt, att kunna omfatta den oändlige, hwara wi endast genom dess underbara verkningar tilltro öf kunna formera öf

någon abstract idee, och sluta af ändamålsenligheten i verkningen till en förnuftig orsak, af verket till upphofsmanen, hvars röjda godhet är oss en borgen för vårt mål, och leder till förhoppningar ifrån det timmeliga till det ewiga, ifrån den obegripliga naturen till den ännu obegripligare ande-verlden. Den som en gång danat oss, kan ock uppehålla vår själ, och sådant torde, efter hoppet, ingå uti des wisa planer.

Äfwen djupsinlige forskare uti andans hemligheter och det tillkommande hafwa, utan känslans öfvertygelse, förjäfves efterletat sannings ursprung, och tillfatt finneslugnet, hwaraf saknaden med annalkandet åt dödligheten blifwit allt kännbarare, då de slutligen på sitt undersökningsfält insett bewisningens otillräcklighet. Slutsatsen af olika jordiska fördelar till en jemnare fördelning i ewigheten är ej tillförlitlig i betraktande af moral-lycksaligheten, der dygden utgör sin egen belöning, och har ingen vidare fordran derför, hwilken fordran ock skulle betaga dygden des belöande värde. Lyckans gunst, werdsliga och fysiska fördelar uppkomma genom tillfälligheter, och blifwa olika af samma grund, som det ena djuret är or-

ganiseradt förmanligare än det andra, utan att någon egalisering deri förestår.

Dygden har sin egen belöning, som förringas genom pretensioner och okrande affigter. För lidandet är satt en gräns i döden, så att det aldrig torde hinna öfverwåga lifwets åtnjutna fördelar, hvarigenom således nödwändigheten af lifwets fortsarande, i anseende till den förwentade ersättningen efter döden, af sig sjelf förfaller. Gemwål den anledning till ett fortsarande lif, som till lastens bestraffning förutsattes, utan att låta den affkywärde ewigt förswinna ifrån warellernas antal, *) grundar sig på ensidiga suppositioner af menniskan, emedan hon icke kan inse förhållandet emellan Guds rättfärdighet och barmhertighet.

Återkommen till den anande känslan, behöfwer menniskan absolut wisshet blott i skilnaden emellan godt och ondt, rätt och orätt. Den hos alla folkslag så naturliga förhoppningen om förestående lugn efter tidens stormar utgör då en öfwerwigt,

*) Finsta ordet *laborus* betecknar detta slags fördommelse.

som skall stärka hennes öfvertygelse om det ewiga lifwet, och bjdelsen för det goda leda henne vidare på banan af den rena moralen, hvars värde försvinner genom den af egennyttans trålar fordrade beldningen i ewigheten, och hwaraf klarheten fördunklas i handlingens utöfning af annan bewekelsegrund än wälwiljan. . . .

Se der en helig ljusning för det menstliga begreppet, se der en kraft, som upphöjer oss ifrån stoftet. Kanste just för denna moralens ädelhet i våra handlingar, och wälwiljans renhet i deras systemål, denna wälwiljans renhet, hvarför utan ingen salighet är möjlig, har den Allwise för oss ersatt wissheten om ett fortsarande lif efter detta med endast ljuswa förhoppningar derom, och sålunda upphöjt moralen öfwer sinnligheten, på det man ej må födsloga med sina goda gerningar, bestämt skilnaden synbarare emellan wälwiljans frukt, som är saligheten, och egoismens njutningar, som upphöra tillika med orsakerna till sjelfwa njutningen redan här i lifwet. Den försmak af himmel wi äga i dygden, stärkes genom det upplifwande hoppet till större moralisk bättnad, än genom den absoluta wissheten, som först i ewigheten skall upplarna.

Genom inseendet af dessa fördelar wed-
 derläggas förebråelsen emot Förshynen, som
 ej låter sin allmakt directe genom sinnens
 erfarenhet verka hos menniskan en bestånd
 öfvertygelse om det tillkommande, utan
 lemnat henne, ett fortsynt kreatur, wack-
 lande emellan förmodan och mistag. Den-
 na förebråelse wedderläggas just genom o-
 wissheten om belöning för dygden, emedan
 egennyttans inverkan derwid är förmin-
 skad, och menniskans moraliska värde upp-
 höjdt, då hon öfwen utan wisshet om e-
 gen fördel, är dygden tillgifwen.

Den som är upplifwad af wälwiljan,
 så att han, öfwen utan afseende på belö-
 ning, kan utöfwa det goda, och har för-
 måga att inse storheten af förenämnde wi-
 sa inrättning, hans själ swärfwar öfwer
 sinnlighetens inskränkta synkrets. Han kan
 under ljuswa förhoppningar med lungt sin-
 ne föreställa sig idealet af rättfärdighetens
 domstol, inför hwilken de swage hafwa sin
 tillflykt uti barmhertigheten. Han kan i
 den för menniskan mest kritiska punkt,
 som är döden, med förtröstan nalkas sitt
 öde i ewigheten, då han på ena sidan ic-
 ke beswåras af pretensioner till oförtjent
 njutning, och på den andra finner sin an-

språkslösa tröst i affigten af sina redliga handlingar, hårrörde af grundsats, derifrån han hvarken för fruktan eller förbedlar kunnat afwika. Han emotser sitt instundande öde uti hoppet, emedan bewisningens öfvertygelse är wacklande, och finner sig sålunda tillfredsställd i saker, som blifwit fördärlde för alla menliga undersökningar, och kunna icke klarna för wår blick genom blotta antagningar och tro.

Forsskare och Filosofer! öfvertygellerna äro ofta skiljaktiga, likasom förmågan och sättet att ifrån olika sidor betrakta sanningen, som hwar och en tror sig hafwa funnit, men som i hwarje sak är blott en, deremot willfarelserna mångahanda. Må derföre toleransen stifsta fred emellan stridiga grundsatser, som sönderflita försönligheten. Må redligheten wid våra undersökningar wara för oss en ledstjärna wid stråfwandet till öfvertygelse, och hoppet det ankare, som fäster wår synpunkt i ewigheten, på andra sidan om lifwets gräns, der hwar och en ansvarar för sin tro, och fördar frukten af sin wandel. För olika begrepp om wårt tillkommande öde må wi åtminstone icke förswära det närwarande.

Naturens Daningskraft.

Uti den beundransvärda naturen finnas öfverallt djur efter tillredelsen af den materie, hvaraf de sig lifnära. De äro för blotta ögat ofta omärkbara, men likväl organiska wareser. Maskarne i mjölet, kråken i förrutnad ost och blåckmögel äro af denna beskaffenhet. Sättet till deras alstring är öf för öfrigt okänt. Wi känna i allmänhet icke djurens upphof uti den alstrande naturen; men åtminstone dessa nämnda hafwa icke alltid existerat, och existera icke, i händelse tillredelsen af mjöl, ost och blåck skulle upphöra. Efter sin beskaffenhet har den flesta materie sina egna infödingar.

Måne icke detta kunde gifwa anledning till den förmodan, att öfwen större djur, enligt Allmaktens i sin wisshet naturen tillegnade ändamålsenligt danande kraft, under många förändringar och jordens oberäkneliga ålder, uppkommit af den materie, som varit tjenlig och af Forsynen utsedd, att dem framalstra. Hwar till öfwen de öfriga Werldskropparnas, i. e. solens mera fördelaktiga werkan, än den närwarande, kunnat bidra.

Djurproductioner hafwa för våra dagar märkbart icke förefallit; men de hafwa tillförene kunnat förefalla efter samma naturlag, som ännu lifwar omförmåldte kräf. Af dessa productioner i naturen hafwa wäl många arter, antingen för deras ofullkomligare organism, brist på näring m. m. eller genom allmänna förstörelser, kunnat åter förswinna, men ock många, genom bättre inträffade omständigheter och mera bibehållande egenskaper, blifwit conserverade och förökta till generationer, intill dess ofta äfwen generationerna genom naturhålfningar funnit sin undergång, hwaraf sannolikheten winner mycken styrka genom de uti jordens sköte och äfwen i stenarter upptäckta qwarlesworna af animaliska warelser, ehuru menniskan, sjelf underkastad samma natur-hålfningar, swårligen kunnat inhemta eller bibehålla någon erfarenhet om djurens och menniskoflagtets ursprung. Dylika skapelser torde defutom uti den fortsarande tiden hafwa så fållan förefallit, att Historien, ifrån en formations period till en annan, genom omwexlingar af nationer och språk, samt andra förändringar förlorat sig i mörker derom.

Naturen är för oss öppen, men obegrip-
lig; hemlighetens Sigill är påtryckt des-
danande kraft. Den förborgade ändamåls-
enligheten är underbar i växten, underba-
rare uti djurens lifwade organism. Wi
warseblifwa verkningarna, men grundor-
sakernas kannedom är Gud förbehållen.

Förestående framställning förtjenar
wisserligen den wettgiriges eftersinnande, och
disharmonierar ingalunda med principen om
Religion och odödlighet. Ändamålsenlig-
heten uti naturens verkningar är oss alltid
en borg för öfvertygelsen om Guds till-
warelse. Om Skapelsen skett, på en gång
genom Skaparens maktspråk, eller små-
ningom efter gifna lagar, sådant förän-
drar icke menniskornas plikter och förhål-
lande till Gud, eller rubbar hoppet om
ett lif efter detta.

Om ock den tänkande själen hos men-
niskan, utan alla högre beståndsdelar, wo-
re blott en werkan af Kroppens organiska
sammansättning, såsom bilden i en spe-
gel, är vår tillwarelse på jorden redan
ett Försynens underverk. Skulle då en-
dåst fortsättningen deraf wara för honom
en omöjlighet i andewerlden? Nej, möj-

ligheten der är klar af hwad wi här erf-
farit. Af ändamålsenligheten uti natu-
rens verkningar sluta wi till en förnuftig
allt tings orsak, och af denna orsak till
en oß tillfredsställande verkkan, det är: en
högre fortsättning af det underbara lifwet.
Wid Kroppens upplösning genom döden
tyckes själen förswinna, liksom skuggan uti
det upprörda wattenet; men när wattenet
äter lugnat, formeras skuggan lika tydlig
för våra ögon. — Så äfwen själen i ewi-
gheten efter dödens härjning.

U t t a s t

till

Afhandling om Sjelfmord.

Är lifwet of en skänk, eller ett lån af werldens Skapare? Såsom skänk wore det utan ansvarighet uti menniskans fria disposition, och såsom lån kunde det återlemnas, då wi ej mera finna of hafwa fördel deraf.

Uppå dessa grunder skulle i sjelfmord ingen brottslighet upptäckas, emedan försakelsen af det för of likgiltiga, eller skadliga, icke kan tilläggas straffbarhet. Men otillbörligheten deraf blir märkbar, när man antager, att lifwet är hwarken lån eller skänk enskilt för individen, och endast till egoismens förnöjande, utan för hela menskligheten, till des fullkomnande och lycksalighet.

Individen utgör en länk i den stora kedjan, och dertfore får denna länk, till men för systemet, egenwilligt icke afbrytas. Skaparen har gifwit of lifwet, lik ljuset af solen, som med gemensam werkan af sina strålar upplifwar och försködnar natu-

turen. Försynen har förelagt ett wist mål för menniskoflägdet, det är den moraliska fullkomligheten, hwilken fullkomlighet, såsom ett medel till en större sällhet, bör efterstråfwas, och hwartill hwarje menniska, jemte egen förkofran, är pliktig att efter sin förmåga bidra. Hwilken som nu i ett eller annat hänseende gör afbrott deruti, och hindrar den moraliska vinnningen, han skadar sig och andra, han felar emot den föresatta planen och allmänna ordningen i det stora hela. Följakteligen och i sammanhang med öfwerlygelsen om Guds försyn har hwarje menniska sin anwista post, sin bestämmelse på jorden. Wid afwikelsen derifrån är subordinationen bruten och brottsligheten uppenbar.

Då wi med fastad blick å menniskans moraliska fullkomnande upphöja tankan till den allgode Försynen, emot hwilken wi äro tacksamhet skyldige, och för denna tacksamhet pliktige till utöfwande af allt godt efter vår förmåga, i enlighet med den hos oss inneboende moral-känslan, försättes menniskan i ett högre förhållande i anseende till wilkoret för lifwets fortsättande. Då lesver hon icke för sig al-

Iena, utan är ett verktyg i Försynens hand.

Om nu menniskan sålunda anser sig af skyldighet till Gud pliktig till utöfvan-
de afwen af det ringaste goda, hwad man
finner rätt och bäst wara, och hwad man
tillåfventyras i framtiden ännu kunde ut-
rätta, eller på något om ock owisst sätt
wara helst en passiv anledning till en
möjlig moralisk förkofran, — och när
kan wäl sådant anses omöjligt? Då bör
menniskan owilkorligen i alla lifwets om-
ständigheter och tidskiften låta sitt lif efter
naturens ordning fortsara, och hellre digna
under den pålagda bördan, än genom
sjelfmord nedkasta densamma. Men der-
jemte lika owilkorligen besluta sig om, att
wid alla möjliga tillfällen iakttaga och ut-
öfwa det goda, dertill använda sina kraf-
ter, sin tid och sin förmögenhet. *) I an-
nat fall, om sådant försummas, är hon
lik sjelfspillingen, den der sin plikt förgå-
ter och illa använder det lif, som hon så
sorgfälligt och pliktmässigt söker underhål-
la, ehuru den ena skyldigheten är likaså

*) Likwäl utan att misbruka derigenom befordras,
eller att ett större gagn för mindre uppoffras.

absolut som den andra. Hvad är sjelfwa lifwet, då man uraktlåter det wilkor, hwar-
 emot man detsamma erhållit? Således,
 den som förgåter detta wilkor, kan med
 lika skäl, medelst uppoffringen af lifwet
 afwika från sin bestämmelse. Det senare
 felet är ej olikt det förra, men fordrar
 mera kraft i utförandet. Det ena wilko-
 ret är likaså heligt som det andra; conse-
 quenzen åskär noga iakttagande af hwar-
 dera. Kan eller will menniskan det icke,
 — då blir hon ett widunder i naturen,
 en contrast i skapelsen.

Således är det endast den dygdiga,
 hvars begagnande af lifwet icke strider e-
 mot skyldigheten att bibehålla detsamma,
 utan de stå alltid, åtminstone efter wil-
 jan och affigten, i öfwerensstämmelse med
 hwarannan. Denna harmonie emellan till-
 warelse och handling utgör menniskans mo-
 raliska värde, och upphöjer henne öfwer
 naturen, öfwer alla sinnliga njutningar
 och plågor. Ifrån denna höjd, och i
 detta wördnad wäckande tillstånd, kan men-
 niskan lugn åskåda lifwets händelser, så-
 som ifrån en fast klippa wågorna i det
 brusande hafwet, samt wara nöjd med det
 henne förwäntande ewiga öde, då icke egen-

nyttan, utan plikten och ädelmodet ledt hennes moraliskt fria handlingar här i lifwet.

Med inverkan af öfvertygelsen om Guds försyn är skyldigheten för människan absolut att bibehålla lifwet. Men då hon betraktas ifrån en isolerad synpunkt, såsom endast sjelf ändamål med sin tillwarelse, är denna skyldighet inskränkt blott till Natur = Rättens föreskrift, hwarwid slutkonsten ofta saknar gällande skäl emot sjelfmord. Äfwen den antagna moralgrundsatsen: Att människan icke kan weta, hwilken nytta för werlden hon äfwen genom sin uselhet ännu kunde föränleda, hwarföre lifwet, med åsidosättande af egen fördel, bär till det längsta bibehållas, finnes icke wälgrundad, när man besinnar owissheten, hwad ondt och hwilken förargelse genom denna tillwarelse jemwäl kunde åstadkommas, såwida ofta det till utseendet förmanliga kan till des werkan hafwa skadliga följder twärtemot den moraliska åsystningen. Hwilken dödlig kan uppöfva denna mörka gåta, och hwilken kan i förhand bestämna det verkliga skadliga eller nyttiga uti ett menskligt företag? Det wore ensalldigt, att bygga på osäkra

möjligheter, som äro nära gränsande till omöjligheterna. Dersöre bör menniskan bedömma hwarje sak endast efter dess närmast synbara följder, och handla enligt rättvisan utan afseende på aflågsnare än icke märkbara verkningarna deraf; ty dem kan hon blott förmoda, aldrig utgrunda, och endast efter affigten i den moraliska handlingen blir menniskan dersöre ansedd.

Widare förebåres wanligen emot sjelfmord: Att man icke bör förstöra sin organiska sammansättning, emedan man sjelf icke gifwit sig lifwet, och således icke heller wela hindra ödets och naturens lopp, om lifwet ock wore plågsamt, längre eller kortare. Men då borde ju menniskan äfwen i allt annat rätta sig endast efter naturen, det är: aldrig söka motsätta sig naturens verkningar, aldrig ledera dess alster, lefwande eller liflösa, hwarigenom någon organism, den hon icke sjelf omedelbarligen genom egen kraft frambragt, skulle lida men. Således icke heller förwandla den näring naturen henne tillbjuder, icke uppleta och tillreda läkemedel, som finnas i naturen förborgade m. m. Menniskan wore sålunda, äfwen utan skadande af dess känsliga medwareser, icke

berättigad, att söka och befordra sitt bästa, som hon för sådant anser. - - Jag frågar, om icke äfven detta inkast förefaller nog wacklande?

R e s u l t a t.

Enligt naturens lag är det för människan en kär plikt att lewa. Förbrutelse deremot är en naturwidrighet. Men då yttre omständigheter verka obehagligt på det mänskliga sinnet, och gdra denna plikt wacklande, bdr det owillkorliga beroendet af lifwet sökas i ett högre förhållande, i anseende till Gud och hans försyn.

U n m ä r k n i n g a r.

Att själf afhända sig lifwet är, utom den moraliska förbrutelsen derwid, jemwäl högst naturstridigt, och ibland djuren oerhördt, så länge de äro i besittning af deras medskapade instinkt, åhåga för lifwet, och de sinnen, hwarmed naturen begåfwat dem; ty efter naturens ordning är intet sin egen förstörare, utan står allt i detta hänseende uti ett passivt förhållande. Men ibland menniskorna, hwilka icke sållan afflita förbindelsen till lifwet, kan sådant sig tilldraga, någon gång af upp-

fåt, wanligast af swårmodighet och passio-
 nernas öfverswallning, hwarwid då wil-
 jan är underordnad de exalterade lidelser-
 na, och hwarigenom wåldswetkaren å sitt
 lif är mera beklagansvärd än straffbar.
 Wansinnigheten, upphåfwer allt brottslig-
 het derwid. Sjelfmord, såsom en natur-
 stridighet, kan likwål aldrig gillas, utan
 högst, efter sig företeende omständigheter,
 beklagande mer och mindre ursäktas. La-
 gens strånghet finnes härwid wara öfwer-
 flödig, emedan exemplet i detta fall swår-
 ligen retar till efterföljd, och straffet drab-
 bar icke den sannskuldiga.

Förefällande anledningar till sjelfmord
 kunna wara mångahanda, men utfvran-
 det deraf uppgifwes i allmänhet hörröra af
 feghet: att man icke är sitt öde öfvermå-
 tig, att man icke åger styrka nog, att un-
 der lidandets stund upprått hålla sig, utan
 söker undansly swårigheterna genom döden.
 Detta är lätt att påstå, men ej alltid lätt
 att utreda, emedan skilnaden uti swårig-
 heten emellan lidandet och döden beror myc-
 ket på ens fattade öfwertygelse derom.
 Mången trotsar döden af liten orsak. En-
 ligt anecdoten hånge sig Engelsmannen,
 endast till bestyrkande af sitt påstående om

lättheten af detta dödsfått. Mången döer af swag råddhåga hellre än han lider, mången lider af samma orsak hellre än han döer. Men huru kan t. e. den i allmänhet feghet tillwitas, som genom amputation låter från sin kropp affkilja en skadad lemm? Det är ju wanligen försagbheten, som af rådsla hellre will lida småningom, då deremot den frimodige, äfwen genom uppoffringen af det alltid fåra lifwet, han må anse deß gråns vara utstakad antingen wid döden eller utöfwer densamma, på en gång bår hela tyngden af swårigheten. Han will kanske ej heller falla werlden beswårlig genom egen olycka; han will lida, men ej förorsaka lidande. Kan detta handlingsfått kallas feghet? då blir stråtröfwaren en hjälte, som hellre will underhålla sitt lif genom stöld, rån och mord, än uppoffra det antingen genom swårt eller någon annan medelbar åtgård.

Principen om sjelsmördares allmänna feghet wederlägges och derigenom, att qwinnor, hwilka i allmänhet äro begåfwade med mildare naturell, och lida mera af försagbhet än mannen, förledas sällan af sitt mod till ytterligheten af sjelsmord.

Om wåld emot djuren.

Ideen, att endast menniskorna kunna fortsätta lifwet i ewigheten, är ensidig, och liknar den utnötta principen, att Frälsegods böra besittas blott af Adelsmän. Det förre beror ju af Gud, och det senare af Monarker och Lagstiftningar.

Om fortsättningen åswen af djurens underbara lif, med i ewigheten begäswadt moral-sinne, och deraf följande förkofran i fullkomlighet, bleswe ansedd möjlig, torde mången obetänksam ändra sitt förhållande emot dem på jorden, emedan föreställningen om ett framdeles tillåswentyr's inträffande möte hos Gud kunde wäcka den slumrande känslan, och menniskan lifsigare erinras, att der wårldsheten är lemnad utan försvar, der kråswer den strånga rättwisan en owilkorlig hämnd för wåldet, om annars Gud och ewighet kunna förutsättas.

Märkbar är den råa kallsinlighet åswen ibland den såkallade bildade klassen af menniskor, hwarmed de, till sin barbariska förändjelse, wid jagt och dylika

tillfällen, låta djur stympas och quäljas,
— hwilket är ett bedröfligt tecken, att den
moraliska bildningen ännu saknas.

”Laß ab, laß ab von dieser Spur!
Entweihe Gottes Freistatt nicht!
Zum Himmel ächzt die Kreatur,
”Und heischt von Gott dein Strafgericht.

Bürger.

Endast för behof och en - - olycks-
lig nödwändighet kan wäldet emot de wärn-
lösa djuren rimmeligen ursäktas, — för-
nöjelse derwid är en fasanward otillbör-
lighet, och jemwäl wid denna nödwändig-
het blir tillfredsställelsen bristfällig hos den
känsligare menniskan.

Då man nu, ehuru rysande för qwa-
let, ofta lifnärer sig på sina lidande med-
warellers bekostnad, synes det, såsom för-
nustet skulle waknat endast för att inse o-
rättwisan, men icke att undwika densamma.

Om Wålgörenhet.

Den som söker befordra mensklighetens bästa genom utdelandet af allmosor, blir ofta wilsesörd, och skadar det hela. Fattigdom är en öfwerswämmande sjuk, som i tid bör ledas till arbetsfahetens kanaler. Den som gifwer utan insigt af behoswet och nyttan, han förminskar den allmänna omtanken, och afböjer menniskorna ifrån slit och ordentlighet. Lättheten att warda hulpen, är ett säkert frö till armodet. Laster och tiggerier hafwa i wist hänseende likhet med wådeliden i en Stad, hwarwid släckningen werkar bäst i ursprunget.

Gifwaren af allmosa liknar Såningsmannen. Det är icke nog att utså; man måste ock tillse uti hwad jordmån utsådet fastas. Den glädje, att weta sig hafwa gjort sin skyldighet med planteringen, är icke swarande emot fröjden, att se frukterna deraf.

Till förekommande af sedesförderf och fattigdom, bör menniskan ifrån barndomen upplysas om sitt wärde, och ledas till arbetslit, men huswudsakligast, att

behöfwa mindre än förwärfwa. Bringas
hon likwäl genom olyckor till elände, då
är hjälpen icke illa använd. All rådd-
ning, som ej tål uppskof, är en owilkor-
lig skyldighet. Bårgning i eldsvårda och
hjälp i nöden förnekas endast af mensk-
lighetens fiender.
